

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericesca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI. Pentru Austro-Ungari'a : Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU : Pentru publicatiunile de trei ori ce contien cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Èr banii de prenumeratiune a TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.</p>
---	---	--

Antoni Mocsonyi de Foen.

Inregistramu cu durere o insemnata perdere a bisericeii si natiunei romane.

Unu barbatu de o nepretiuta valóre, unu demnu si conscientiosu luptatoriu in lupt'a cea grea a bisericeii si natiunei romane pentru desvoltare si progresu, ilustrulu barbatu Antoniu Mocsonyi de Foen a trecut la cele eterne in diu'a de 24 Noemvre a. c. — lasand in celu mai profundu doliu ilustr'a familia Mocsonyi si intréga biseric'a si natiunea romana.

A înghitit pamentulu unu omu, carele representá o intréga istoria, istori'a desvoltării nòstre bisericesci si nationale din timpulu din urma, unu barbatu, carele inzestratu cu tóte acele frumóse virtuti, cari au caracterizat si distins totdeun'a ilustr'a familia Mocsonyi, s'a afirmat cu deplinu succesu in lupt'a nòstra bisericesca si nationala: prin o iubire nemarginita facia de biserica si de neamulu romanescu.

Condusu de acésta iubire fericitulu intru aducere aminte a luat parte activa la lupt'a romanilor pentru despartirea ierarchica de catra serbi la elaborarea si inactivarea statutului organicu alu bisericeii nòstre si in genere la tóte adunările nòstre bisericesci si la tóte misicările nòstre nationale, atát cá deputatu sinodalu si congresualu, cât si cá membru alu delegatiunei pentru despartirea ierarchica si cá deputatu dietalu si asesoru consistorialu, precum si cá sprijinatoriu si ajutatoriu alu bisericeii si tenerimeii romane.

Este mare si greu doliulu, in carea a fost strepusa prin acestu tristu casu ilustr'a familia Mocsonyi, si intréga biseric'a si natiunea romana; dar cand gandim, ca tóte in acésta lume se întempla in urm'a necuprinselor dispușetiuni ale provedintiei divine: atunci convingerea nòstra religiósa ne dictéza,

— cá se ne inchinám acestei sante dispușetiuni, — si se cautám a-ne infraná doliulu prin faptulu, ca virtutule fericitulu intru aducere aminte nescerse vor remané totdeun'a in inimile tuturor romanilor.

Reposatulu a trecut din mórte in viétia, ne spune convingerea nòstra religósa, — a mersu la Domnulu, cá se priméscá cunun'a fericirii, carea este gatita tuturor acelor'a, cari iubescu poruncile lui, lasandu-ne noue, celor remasi in viétia o insemnata moscenire spirituala: iubirea s'a nemarginita facia de biserica si poporu.

Remasitiile pamentesci ale defunctulu s'au de pus spre odichna eterna in 27 Noemvre in cript'a familiara din Foen, in acelu locu, in carele dórme somnulu veciniciei illustri sei frati: Andreiu, Georgiu si Michaiu si ilustr'a s'a sora Ecaterin'a.

Mórtea a despartit pré timpuriu pre unulu de catra altulu din acésta lume acea pleiada si stélpu alu bisericeii si natiunei romane — pentru cá érasí se-ii impreune, — durere, intr'unu vecinicu mormentu, — din carele densii nu mai potu se lupte pentru inaintarea neamulu lor, pre carele l'a iubit atát de multu.

Cand gandim inse la faptulu, ca barbatii mari nu moru nici odata, si ca ei vecinic strelucescu prin ideile si virtutule lor, si vecinic remanu modele de imitatu in lupt'a popórelor spre perfectiunea crestinesca: atunci popórelor nu le este iertatu a mania pre Ddiu in faci'a astor feliu de mari perderi.

Umbrele barbatilor mari, cari si-au luat dela Domnulu odichn'a vecinica in cript'a dela Foen traiescu, si lucréza si mai departe impreuna cu toti cei buni prin virtutule lor in lupt'a cea mare a regenerării si inteneriei bisericeii si neamulu romanescu.

Acést'a este consolarea bisericeii si natiunii romane in faci'a perderii, indurate prin trecerea pré timpuria din acésta lume a ilustrulu defunctu.

Depunend o lacrema de durere pre mormentu fericitulu intru aducere aminte: rogám pre Ddiu,

cá pre ilustr'a familia Mocsonyi se-o consoleze, si intarésca, cá se póta suportá acésta mare perdere, ér reposatului, se-i dea odichn'a meritata in locasiurile Dreptilor, cari din veacu bine i-au placut Lui.

In veci amintirea lui !

Nr. 5421.

Cerculariu,

catra toti protopresviterii si administratorii protopresviterali din districtulu consistoriului eparchialu greco-orientalu romanu alu Aradului.

Avend in vedere, cá la finea acestui anu espira si periodulu de trei ani 1888, 1889 si 1890, pentru care au fost alese corporatiunile nóstre bisericesci, adeca : comitetele si epitropiele parochiale, apoi sínódele, comitetele si epitropiele protopresviterale ; si intrun'a cu acést'a, espira si mandatulu acestoru corporatiuni : asia dar acestea vinu a se restaurá acum de nou pe urmatoriul periodu de trei ani : 1891, 1892 si 1893.

Si precum se scie din pracs'a vietii constitutiionale a bisericei nóstre de pana acum, asemenea restaurari numai atunci si numai acolo s'a potut efeptui in linisce si spre multumire comuna, cand si unde s'a tienut cont de dreptul tuturor factorilor chiamati a concurge la asemenea restaurari, si cand acei factori a fost condusi de adeverata'a interesare pentru promovarea scopului urmarit de biserica nóstra nationala, nu putem din destul recomandá, cá atât la pregatirea lucrarilor premergatóre, cat si la insusi actul restaurarii, fiecare membru din sinul bisericii nóstre, se aiba in vedere, cá pe langa frumós'a chiamare, are si detorint'a de a conlucrá in spiritul concialiant al evangheliei, pentru indulcirea si alipirea tuturor catra sant'a maic'a nóstra biserica nationala, si catra frumósele ei institutiuni, si prin acést'a pentru promovarea vietii religiose-morale si culturale a poporului.

Avend acestea in vedere precum si aceea, cá lucrurile premergatóre restaurarii sunt : *compunerea si rectificarea listei alegatorilor* apoi *compunerea si censurarea socotiloru* despre averile manipulate prin epitropiile parochiali si cele protopresviterali, si in fine *compunerea inventariului* despre averea mobila si imobila a parochiei si respective a protopopiei, astfeliu pentru-cá restaurarea cestionata sè se póta efeptui pretutindenea in buna intielegere si spre multumirea comuna, in contielegere cu Consistoriul nostru plenariu, dispunem precum urméza :

1. Indatoram oficiile parochiali, ca indata dupa primirea acestui cerculariu, se provóce comitetele parochiali ca, in contielegere cu oficiile parochiali se faca si se rectifice list'a membrilor sinodului parochialu, conform §-lui 5 din Reg. congr. pentru parochii si a §-lui 6 din stat. org. respective in sensulu cerculariului nostru dto 24. Decemvre

1883. Nr. 3445. Pres., emanatu pe bas'a suscitatorulu §-i.

Pentru evitarea neintelegerilor si reclamelor, recomandám special factorilor chiamati a compune si rectificá acésta lista, cá la esplicarea si aplicarea §-lui 6 din stat. org. se aiba privire deosebita la pacea si dragostea ce trebuie se domnéasca intre membri unei si acelei biserici, si tienend cont de detorintea se nu piérda din vedere nici drepturile comune tuturor, si astfeliu se nu cerce cu deadinsul si chiar pentru lucruri minutióse a eschide pre unul séu altul, care in sensul legii ar ave drept, din list'a membrilor sinodului parochial, ci se acorde tuturor dreptul cuvenitu si precát numai se póte, list'a sè se faca si rectifice inainte de incheierea acestui anu.

2. Indatoramu mai departe oficiile parochiali se provóce epitropiele parochiali, cá in serbatorile Nascerii Domnului din a. c. se-si incheie diuarile, se-si faca socotile, apoi se le presinte comitetului parochialu, ér acést'a se le censuredie fara amanare, dar nesmintitu nainte de 1 Ianuariu 1891 séu celu multu la 8 dile dupa aceea astfeliu, ca la 1. Ianuariu 1891, séu celu multu la 8 dile dupa aceea sè se póta asterne Sinodului parochialu, cá acést'a de o parte se cunósca starea averii parochiei, ér de alta se póta apretia dupa meritu zelulu si activitatea epitropiei si a comitetului parochialu fungente.

Fiind vorb'a de socoti si avend in vedere, cá nu toti epitropii sunt in stare a-si face singuri socotile, indetoram pre conducatorii oficiilor parochiali, se dee mana de ajutoriu epitropilor, si eventual insusi ei, preotii conducatori ai oficiilor parochiali, se compuna acelea socoti, cu tóta consciinti'a, tienend in vedere nu numai interesul material al fondurilor si fondatiunilor manipulate prin respectivii epitropi, ci si interesul moral al bisericii de a nu asupri si prin aceea a nu instreiná pre credintiosi, ci precum totdeauna asia si acum se fie tractati cu blandetia, ér acolo, unde dóra s'ar observá ceva neregularitati, se-lumineze si capaciteze pre respectivii epitropi despre smint'a lor, sè-i faca se si-o indrepte inainte de ce s'ar presentá socót'a corporatiunilor chiamate a-o censurá si aprobá.

Special se indruma conducatorii oficiilor parochiali a avisá pe epitropi, se ingrigésca de timpuriu, cá sum'a ce ar resultá din socóta, cá prisosintia de cassa in bani gat'a, se fie la indemana la actulu restaurarii, pentruca la o eventuala alegere a altui epitrop, se-o póta si numerá indata la actul predării cassei noului epitrop.

3. Indetoram in fine oficiile parochiali, cá in contielegere cu epitropiile, si respective pe bas'a socotiloru epitropiiloru dela finea anului 1890, censurate de comitetulu parochialu, se compuna inventariulu, in care sè se induca tóte lucrurile mobile, cu cari epitropii actuali dau, si respective au se dee socóta, si cari ar fi sè se predée nou alegendiloru epi-

tropi, anume: lad'a bisericeii, diuariulu de perceptiuni si erogatiuni, (anumind diu'a in care s'a incheiatu), sum'a banilor in numerariu, numerulu si valórea obligatiuniloru conform evidentiei obligatiuniloru, (espuendu pe bas'a acestei'a deosebi sum'a capitalulu si deosebi a intereseloru dupa capitalulu din obligatiuni), evidintiele despre restantie delá arindi, clopote prapori, ripidi etc. si cu unu cuventu tóte socotile, diuariiele, protocólele, evidintiele si tóte hartiile de valóre dupa numeru si valórea lor.

4. **Terminele pentru restaurare** le vor defige P. T. D. protopresviteri si administratori protopresviterali in sfer'a competintiei lor, dar astfelu ca restaurarile preste tot sè se póta efeptuí nainte de *Duminec'a a dóu'a din Februaru 1891*, chiar si pentru acea, cà sinódele protopopesi sè se póta tie-neá pana in a dóu'a Dumineca din Februaru.

5. Este de doritu, ca P. T. D. protopresviteri si administratori protopresviterali, se conduca nemijlocitu sinódele constituante din fie-care comuna, dar specialu se aviséza si provóca a conduce nemijlocitu sinodulu constituante in acelea comune, despre cari se scie din trecutu, cà parte pentru neintielegerele din comuna, parte din alte consideratiuni nu s'a potutu efeptuí restaurarea in linisce si buna intielegere, ér in celelalte comune P. T. protopresviteri si administratori protopresviterali se potu substituí si prin unii dintre membrii scaunali, si potu autorisá si pre conducetorii oficiiloru parochiali, respective parochii presiedinti ai sinódeloru parochiale, dandu-li acestor'a inviatiunea necesaria.

6. Ori-cine ar fi presiedintele Sinodulu parochialu constituante, ii atragemu atentiunea la detorinti'a ce o are cá atare, si adeca: ca mai nainte de a procede la actulu restaurarii, *se céra list'a alegatoriloru si inventariulu* amintitu in punctulu 1 si 3, apoi prin cuventari acomodate se spuna si esplice alegatoriloru detorintiele ce le au la eseriarea acestui dreptu garantatu in Statutulu organicu, anume: cum trebue se bage de séma in cine 'si punu increderea, si pe cine alegu de chivernisitori si ingrijitori peste averea bisericeésca, scolara si fundatiunala, loru tuturoru comuna, specialu inse se li spuna si esplice calitátile cari se receru delá membrii corporatiuniloru si deosebi: cà

a) de dupa §. 19 din Statutulu organic „*Tatalu si fiulu, mosiulu si nepotulu, fratii, socrulu si ginerele nu potu fi deodata membrii comitetulu,*“ si cà

b) dupa tenórea §-lui 25 din Stat. org. „*epitropii nu potu fi intre sine ruditi pana in gradulu alu sieselea de sange si alu patrúlea de cuscrie.*“

c) cà membrii corporatiuniloru de pana acum se potu realege, dar se intielege de sine cà: numai acei'a, cari in periodulu ce espira, prin curatieni'a maniloru si prin viu'a interesare de binele si pros-

perarea bisericeii si a averii ei, se vor fi doveditu demni de chiamarea lor, si cari preste tot au doveditu portare buna in tóte privintiele.

d) cà mersulu regulatu alu afaceriloru parochiali si sporirea averii parochiali recere, ca in **epitropia nici decát**, dar nici in **comitetu se nu se aléga** atari membri, cari ar stá in procesu cu biserice'a, precum nici de acei'a, cari detorescu bisericeii ori altoru fonduri parochiali cu bani imprumutati ori alte pretensiuni in sume mai mari, si cari cá atari nici platescu nici asiguréza pretensiunea bisericeii, nici platescu regulatu interesele.

7. Dupa tóte acestea, presiedintele sinodulu parochialu din fie-care comuna, avénd la mana inventariulu si list'a alegatoriloru, pomenite mai sus, va combiná cu fruntasii poporulu list'a candidatiloru cu observarea celoru indigitate sub p. 6. si cu acea observare, ca acolo unde s'ar ivi mai multe pareri in privinti'a alegendiloru „si respective unde alegetorii ar fi impartiti in mai multe grupe, — datorinti'a presiedintelui e a sfatú pre toti, sè se intielega, ca din fie-care grupa sè se aléga in respectivele corporatiuni membri in numeru proportionatu numerulu grupei, ca si prin acést'a sè se dovedésca, ca in biserica domnesce gragostea evangelica.

8. Premergendu acestea, presiedintii vor pune la cale alegerea nóua, mai antaiu a comitetulu si dupa acea a epitropiei parochiale, — avénd nou alesii epitropi a depune indata juramentulu cà: *averea bisericeésca scolara si fundatiunala, concreduata lor, o vor chivernisi cu credintia, si vor avea tot-déun'a in vedere adeveratulu interesu alu parochiei.*

9. Dupace nou alesii epitropi vor depune juramentulu, este detorinti'a presiedintelui Sinodulu parochialu, a provóca pre epitropii de mai nainte, si **aces-tia sunt indetorati** numai decát a predá pe langa inventariu epitropiloru nou alesii, tóta averea administrata de ei, lad'a, banii, obligatiunile, socotile si tóte hartiile de valóre, conform socotii si inventariulu.

10. Atát despre alegerea comitetulu si a epitropiei, cât si despre predarea averii parochiei la man'a nou alesiloru epitropi, se va luá protocolu, la care sè se alature si unu esemplariu din inventariulu numit mai sus, ori pe bas'a acestui inventariu sè se induca tacsative in protocolu tóte valorile predate noiloru epitropi.

11. Membrii noi alesii in comitetulu parochialu, numai de cât se vor constitui conform §-lui 20 si 22 din Stat. org. si dupa constituire vor intrá in activitate, si anume: comitetulu pentru agendele din §. 23., ér epitropi'a pentru agendele din §. 27 a Stat. org.

12. Dupa premergerea acestora, sinódele parochiali vor urmá mai departe la alegerea membriloru pentru sinodulu protopresviteralu dupa impartirea de pana aci, si cu observarea normeloru precisate in Art. II. §§. 38, 40 si 41, din statutulu organicu; ér pentru restaurarea sinódeloru protopresviterali tot pe a-

cestu periodu nou de trei ani, — oficiile protopresviterali vor defige unu terminu acomodat impregiuràrilor asia, ca aceste sinóde protopresviterali ce se intrunescu in prim'a séu a dóu'a Dumineca din lun'a lui Februaru 1891, (convocate cu observarea §-lui 42 Stat. org.) se fie totodata constituante.

13. La actulu restaurarii sinódeloru protopresviterali au se deservésca de cinosura tot aceleasi norme prevediute in cerculariulu episcopescu de datulu 24. Iuliu 1869. Nr. 874 si 27. Noemvre 1869. Nr. 1387, cari s'au urmatu la prim'a constituire a sinódeloru protopresviterali, adeca la introducerea in viétia a Statutulu organicu.

14. In legatura cu cele de sus mai este de observatu: cà scaunele protopresviterali, cá foruri judecatoresci de prim'a instantia, investite cu jurisdictiune canonica, remanu si mai departe in activitate, si numai incât unii membri ai loru prin mórte séu prin alte eventualitati vor fi incetatu din functiune, se vor deplini locurile vacante, conform §§. 53 si 55 din Stat. org. dar aceste alegeri au sè se **substérna neconditionatu la Consistoriu** pentru indeplinirea formeloru canonice.

15. Despre tóte alegerile nóue si respective restaurarile corporatiuniloru din cestiune, P. T. protopresviteri si administratori protopresviterali vor luá, si respective vor ingrigi a se luá protocólele recerute, si aceste protocóle, impreuna cu inventariulu despre averea predata noiloru epitropi (puuctu 1 si 9) le vor asterne **Consistoriului, pana inclusive finea lui Martie 1891**, substernendu totodata separatu si list'a membriloru comiteteloru si epitropieloru parochiale si protopresviterali spre ulterióra afacere.

16. Pana la efeptuirea restaurariloru din cestiune, cá organismulu se nu stagneze, vor remanea in functiune corporatiunile actuale.

Oficiile protopresviterali sunt insarcinate: a grabi cu publicarea acestui cerculariu asia, cá celu *multu pana in 15. Decemvre vechiu, a. curent* se ajunga la tóte oficiile parochiale subsemnate, spre care scopu li se tramite numerulu recerutu de esemplarie tiparite.

Arad, 25. Noemvre, 1890.

Ioanu Metianu, m. p.

Episcopulu Aradului.

Scrieri pastorale.

X.

Vocatiunea preotiésca.

Preotulu este unu organu vediutu, instituitu de biserica spre scopulu de a servi poporulu cá „stêlpu alu credintii, cá indreptariu alu adevérului, cá prototipu alu unei vietii adevérat bisericesci, cá barbatu bogatu in intieleptiune si in virtute, cá mijlocitoriu intre omu si Ddieu“,¹⁾ — si cá atare a conduce desvoltarea

poporulu pre tóte terenele vietii in spiritulu evangheliei si alu bisericeii lui Christos si cu greomêntulu responderii inaintea lui Ddieu si a ómenilor pentru totu ceea ce lucréza, — astfelu, cá in totu momentulu si intre tóte imprejuràrile se póta dá seama cu demnitate despre rezultatele si succesele obtienute prin viétia si activitatea s'a pastoralu in mijloculu poporulu.

Apostolulu Pavel vorbind despre modulu, cum a satisfacut slujbei acesteia, enuncia urmatóarele:

„Nóptea si diu'a n'am incetat cu lacrimi invetiand pre unulu fiescecarele dintre voi, numai cá se plinescu calea mea cu bucuria si slujb'a, carea o-am luat dela Domnulu Isus: a marturisi evanghelia lui Ddieu; pentru aceea marturisescu voue, ca curatu sum eu de sangele tuturor, ca nu m'am ferit, cá se vestescu voue totu sfatulu lui Ddieu; argintulu, seau aurulu, seau hain'a nici unu'a n'am pofit; insive sciti, ca trebuintielor mele au slujit manile acestea.“²⁾

Greutatea responderii si consciinti'a viia si activa a acestei grele responderii este sufletulu vietii pastorale, aceea putere, carea nentrupt indémna, si mustra pre preotulu la implinirea detorintielor si angajamentulu luat a supra-si dela Domnulu.

Èr mijloculu, prin carele preotulu invinge acésta mare greutate, si satisfaca cu succesu indetoririlor si angajamentulu seu pastoralu este: aplecarea si capacitatea, iubirea nemarginita de a intrá si a traí in spiritulu Domnului si alu bisericeii Lui si de a colucrá in modu neobositu spre a apropiá pre omu de Ddieu si a-lu conduce la perfectiunea crestinésca, seau ceea ce numim **vocatiune preotiésca**.

Vocatiunea preotiésca consiste: in sum'a tuturor acelor aplecari, cari facu pre preotulu capace a implini cu zelu si succesu functiunile si angajamentulu seu pastoralu; — astfelu, — cá odinióra, si chiar in totu momentulu si intre tóte imprejuràrile, se-si póta dá seama cu demnitate despre activitatea s'a, dicend cu apostolulu: „lupta buna am luptat, curgera am plinit, credinti'a am pazit“.³⁾

Vocatiunea preotiésca si-are sediulu ei in inim'a preotulu.

Viétia si activitatea preotulu este numai atunci productiva in mijloculu poporulu intru crescerea si ridicarea acestuia spre perfectiune crestinésca, si este numai atunci insocita de binecuventarea lui Ddieu, — daca tóta viétia si activitatea lui purcede din adevérata inima, din adevérata vocatiune preotiésca, daca preotulu si-identifica intréga fiinti'a, intréga viétia si activitatea s'a cu spiritulu si modulu de gandire si actiune alu Domnului si

¹⁾ Gregoriu din Nazianz Epist. 38 ad Simplicium.

²⁾ Faptele Apost. c. 20. v. 24. 26. 27. 33 si 34.

³⁾ Pavel Epist. II catra Timoteu c. 4 v.

alu bisericeii Lui, si daca Domnulu si Duchulu Domnului locuiesce in inim'a lui.

„Pastoriulu celu bunu sufletulu (inim'a) seu si-lu pune pentru oile sale. — Pentru acésta me iubescce pre mine Tatalu, pentru ca eu punu sufletulu meu, cá éra se-lu ieau. Oile mele asculta glasulu meu, si eu le cunoscce pre ele, si vinu dupa mine.⁵⁾ — Celu ce are poruncile mele, si-le pazescce, acela este carele me iubescce; si celu ce me iubescce; iubise-va de Tatalu meu, si eu lu-voiu ubi pre elu, si me voiu areta lui.“⁶⁾

„Bunavointi'a inimii mele si rogatiunea catra Ddieu pentru Israil este spre mantuire; ca de vei marturisi cu gur'a t'a pre Domnulu Isus, si de vei crede intru inim'a t'a, ca Ddieu L'au inuiat pre Elu din morti te vei mantui, cáci cu inim'a se crede spre dreptate, ér cu gur'a se marturiscce spre mantuire. Totu celu ce crede intru Elu nu se va rusina.“⁷⁾

Vocatiunea preotiesca si-are sediulu ei in inim'a preotului; ér semnele, prin cari acésta pretiosá bogatia interna se manifestéza in lumea din afara sunt urmatórele:

1) Rogatiunea. Sub rogatiune intielegemu acea dare de seama, pre carea o face omulu dilnic si nentrerupt Stepanului vietii sale, lui Ddieu, asupra modulii, cum intrebuintéza densulu talantulu celu insemnatu, pre carele lu-numim viétia, — cerendu-i iertare pentru peccatele comise si ajutoriulu Lui celu préinaltu pentru a poté luptá cu succesu contra ispitelor si necazurilor vietii, — multiemindu-i pentru nenumeratele binefaceri primite, — si laudand marimea si nespusa a lui indurare, pre carea dilnicu si nentrerupt o revérsa intru prisosintia asupra omenimei.

Rogatiunea este mijloculu, prin carele Ddieu-omulu sustiene in totu timpulu petrecerii Sale pre acestu pamentu o legatura viia si nentrerupta intre Sene si intre Ddieu Tatalu.

Rogatiunea este mijloculu, prin carele Ddieu-omulu cere ajutoriulu Tatalui Seu Celui din ceriuri, pentru cá se sevérsiesca opulu celu mare ale mantuirii neamului omenescu, si cá totu de odata se arete, si se dovedéscá omului, ca crestinatatea nóstra, consisté, si se vadesce facia de noi insine si facia de lume: intru a stá in nentrerupta legatura in cuventu si in fapta cu Domnulu si Stepanitoriulu Ceriului si alu pamentului prin darea de seama, pre carea o numim rogatiune.

„Rogatiunea este scutu si mijlocu de aperature pentru curatieni'a moravurilor; rogatiunea moderéza mani'a, suprimé nedreptatea, departéza din memori'a nóstra amintirea vatamárilor primite, isgonescce din

⁵⁾ Ioan c. 10. v. 11. 17 si 27,

⁶⁾ Ioan c. 14. v. 21.

⁷⁾ Epistol'a apost. Pavel catra Romani c. 10. v. 1. 9. 10. 11. si 12.

inimile nóstre pism'a, departéza dela noi sentiulu de nedreptate, indreptéza, si intaresce pre ómeni in credinti'a in Ddieu. Rogatiunea da corpului taria, da casei abundantia, da statului o buna organizatiune, da putere imparatielor, si in resboie le face biruitoie. Rogatiunea produce credinti'a in viétia conjugala; rogatiunea este scutu pentru cei ce calatorescu, pazitoriu pentru cei ce dormu, sigurantia pentru cei ce priveghéza; rogatiunea da roduri plugariului si scapare corabieriului. Rogatiunea este aperature pentru cei píriti, liberatória pentru cei ce se afla in temnitia, odichna pentru cei osteniti, mangaiare pentru cei intristati, si bucuria pentru cei ce se bucura. Rogatiunea este o intrevorbire cu Ddieu, este vederea celor nevedite, participare la prémárirea angerilor; rogatiunea este progresu si inaintare in tóte cele bune, si indreptarea peccatelor.“⁸⁾

2) Cercetarea bisericeii. Biserica este dupa credinti'a nóstra adapostu si mangaiare pentru credintiosi, acelu locu santu, in carele omulu póte vorbi cu Ddieu in deplina linisce si neconturbatu de grijile vietii, si in carele dilnic si nentrerupt se revérsa asupra celor ce se apropiia de acestu santu locu cu deplina credinti'a darurile sale cele bogate.

Imprejurările vietii, slabitiunile si patimile omenesci, alaturea cu ceea ce numim spiritulu „lumii“ sunt tot atâtea ispite, cari instreinéza pre omu de catra Ddieu. Mijloculu, pre carele Ddieu l'a instituit in sinulu poporului, si prin carele a dispus, cá omulu se fia aperature inuontra viforului ispitelor, cari conduc pre omu in nenumerate peccate, este: biserica si servitiulu publicu, carele se sevérsiesce intrens'a, — cu scopu, cá omulu se aiba in biserica unu adapostu siguru inuontra ispitelor si necazurilor vietii si inuontra duchului „lumii“, unu locu santu, in carele se nu fia prin nimic conturbatu, si in deplina linisce sufletéscá se-si póta ridicá glasulu mintii si inimii sale catra Ddieu, — si se-si póta face „dare de seama“, cu carea detoresce Domnului Ceriului si alu pamentului, — si in acelasi timpu se-se póta impartesi de acele bogate daruri dumnediesci, cari necontentit se revérsa prin mijlocirea ierarchiei asupra inimilor tuturor acelor'a, cari se apropiia cu deplina credinti'a catra acésta santa si dumnediesca institutiune.

Viétia omenéscá intréga este o lupta fara sférsitu a tipului lui Ddieu (facultátilor sale psihice) depusu in omu cu slabitiunile naturii omenesci si cu ispitele „lumii.“

In acésta lupta mintea si inim'a omului lu-indreptéza, si indémna a-se apropiá de Ddieu prin credinti'a si prin virtuti crestinesci; ér slabitiunile omenesci si „gandurile“ lumii lu-instreinéza de Ddieu,

⁸⁾ Gregoriu din Niss'a de orat. lib. c. 1.

si desvólta in elu tendenti'a de a cautá lucrurile „lumii“.

In acésta lupta fara sfêrsitu a omului unu factoru decidiatoriu este societatea, in carea se gasesce.

Omulu din firea lui este aplecatu si dorese societatea; si este faptu, ca in o societate buna si omulu mai putienu bunu se póte indreptá si inaltá, ér in o societate rea si omulu bunu cade pre nesemite in privinti'a moravurilor, deórece fiecare societate omenésca are tendenti'a de a assimilá si a face omogeni pre toti membrii ei.

Cand gandim inse la faptulu, ca omenimea, de cand esista lumea si pana in diu'a de astadi a cautat si continua a cautá mai ales lucrurile „lumii“; cand mai gandim si la faptulu, ca si cea mai buna societate omenésca nu este libera de preocupatiuni si slabitiuni omenesci: atunci mijloculu unicu, prin carele omulu póte combate cu succesu si intre tóte imprejurările slabitiunile naturii omenesci si ispitele lumii, si póte ascultá neconturbat de glasulu mintii si inimei sale de a-se apropiá prin virtute de Ddieu, este: cercetarea diligenta a bisericeii, a acelu santu locasiu, in carele omulu afla societatea, de carea are trebuintia, si in carea preotulu si credintiosii vorbescu cu Ddieu si cu acei alesi barbati ai bisericeii, cari s'au distins prin santiuni'a moravurilor, si cari luand dela Ddieu cunun'a fericirii s'au facut pe sene modelu de virtuti crestinesci si vecinici mijlocitori intré omu si Ddieu, vecinici rugatori pentru pecatele omenimei. Intrand omulu in biserica cu credintia si pietate deplina facia de acestu santu locasiu, — sub timpulu cât se afla aici este adapostitu de ispitele lumii, si petrece in rogatiune cu Ddieu, si cu alesii Lui. In biserica invétia omulu doctrin'a evangheliei, aude cantandu-se si laudandu-se faptele si virtutile apostolilor si alesilor lui; in biserica invétia omulu a-se umilí inaintea lui Ddieu, a-se rogá cu demnitate, invétia a-si insusi spiritulu pàcii, si a-se indemná la fapte si virtuti crestinesci; si cerend iertare pentru pecatele sale, si-insusiesce spiritulu crestiniu de a iertá pecatele deapropelui; si impartesindu-se de darurile, pre cari le revérse Ddieu asupra credintiosilor prin santele taine, se spala, si se curatia de pecatele comise, primesce ajutoriulu lui Ddieu pentru a poté portá cu succesu lupt'a ulterióra a vietii, si se incuragéza spre virtuti si spre o viétia crestinésca.

In cercetarea diligenta a bisericeii, si in petrecerea in biserica in atentiune, in rogatiune si in evlavi'a, — pre carea ni-o aréta, si descrie Mantuitoriulu la vamesiulu din evangelia, se vede, si se cunoşce cu deosebire credinti'a nóstra in Ddieu, iubirea nóstra facia de Densulu, precum si speranti'a nóstra de a-ne mantuí de pecatu si a-ne câscigá fericirea vremelnica si vecinica.

Nu iubesce pre tatalu seu fiulu, carele-i oco-

lesce cas'a si societatea, si carele i-despretiuesce sfatulu si ajutoriulu.

Nu iubesce pre Parintele nostru din Ceriuri omulu, carele ocolesce cas'a lui Ddieu, si despretiuesce sfatulu si invetiaturile lui, despretiuesce ajutoriulu si darurile, pre cari dilnic le revérse Ddieu asupra credintiosilor prin mijlocirea bisericeii si a preotimei.

Petrecerea cu demnitate si cu pietatea necesaria in rogatiune si in biserica o privescu apostolii si invetiaceii Domnului de cualificatiunea fundamentala, cand densii procedu la deplinirea locului lui Iud'a, si la instituirea lui Mati'a de apostolu alu Domnului.⁹⁾

(Va urmá.)

Augustin Hamsea.

O cestiune bisericeasca.

II.

Dupa o desbatate infocata de nóue dile din diet'a Ungariei asupra ordinatiunei ministrului culteloru din 26 Febr. a. c. la care toti matadorii parlamentului ungar cá si pe intrecute se sileau a se pronunció care-de-care mai cu efectu asupra ascultatorilor: — la 27 Nov. st. n. se terminá desbaterea, primindu-se cu mare majoritate propunerea deputatului Szivák (gubernamentalu), ca: a) procedur'a ministrului se apróba, b) diet'a nu voiesce a se stramutá ceva-si din art. de lege LIII. din 1868 si ca c) guvernulu se subtérna unu proiectu de lege referitoriu la portarea matriculeloru prin organe de statu. —

La aparintia s'ar vedé, cà rezultatulu nu sta in proportia cu poterile ce s'au fostu angagiatu la lupta, nici cu vèrv'a, cu carea ni s'au prezentatu corifeii partideloru, cá se produca isbènda; reprivindu asupra aplaudării publicului din tóte partile, de alta-parte tacerea adunca a clerului catolicu precum si depri-marea ce se póte observá si asupra luptatorilor si asupra publicului aplaudatoriu: usioru am poté concludé, cà totulu a fostu numai unu lucru, cu scopu d'a produce efectu momentanu si a ridicá prestigiulu ritoriloru si printr'ensii a marí nimbulu partideloru, caror'a apartienu: — cu tóte acestea isband'a asupra pornirei clerului catolicu nu se póte negá, si densulu in fati'a demonstratiuniloru dietei si a manifestarii opiniunei publice din tíera a trebuitu se se retraga; cu tóte acestea rezultatulu micu la aparintia — nu ni iertatu se-lu desconsideramu atuncia, candu scimu din esperientia ca aseminea lucruri se severiescu dupa sistemu, nu pe intregulu, ci treptatu si cu socotéla bine chibzuita. — Guvernulu s'a convinsu cà tóte partidele din tíera voiescu casatori'a civila si ca

⁹⁾ Faptele apostolilor c. 1. v. 21.

matriculele se se pórte de organe civile, de alta parte cunósce si circumstarile, si deci se feresce a provocá o lupta culturala cu clerulu catolicu, cu care usioru se potu aliá si alte cleruri, si deci s'a mârghinitu de ocamdata numai la matricule, ba precum se scrie de diare — si in acésta privintia e plecatu a face concessiuni, anume ca preotii la fia-care patrariu de anu se substérna preturei alu doilea exemplariu alu matriculeloru si la casu de botezari din casatoriile mixte — pretorulu va avé se decida cá botezatulu la care confessiune se apartienua.

Din alu nostru puntu de vedere asupra resolutiunilor facute pana acuma mai cá n'amu avé se ni facemu ingrijiri; pohoiulu celu mare pornitu cu atâta vehementia a trecutu fara a face mari stricatiuni, in urm'a lui inse a remasu sementi'a unoru innovatiuni pe terenulu administratiunei bisericesci, carea, cultivata cu socotéla, cu timpulu va poté in-colti si a produce rodulu seu. Dela impregiurari aterna: fi-va acelu timpu aprópe, au indepartatu.

* * *

Clerulu nostru n'a datu ansa la ingerinti'a autoritatiloru civile in caus'a botezariloru nici cá acusatulu nici cá acusatulu; ne-amu tienutu de lege si ne vomu tiené si in viitoriu pentrucá sub scutul ei ne vedemu egalul indreptatiti cu celelalte confessiuni din patria; cátu de fericiti ne-amu tiené déca si in alte privintie de es. in a scóleloru si a limbei amu poté constata' totu acésta multumire!

Precum noi n'am datu ansa la pornirea misi-carei — nici la lupt'a deocamdata terminata n'am luatulu parte; am privitu numai cu adanca parere de reu, cum unii ómeni nisuiescu a scerge sacre asiediaminte.

Apreciandu tóte cele petrecute in cestiunea despre carea vorbimu, constatámu preste totu, cá protestantismulu din Ungaria e intaritu si tinde a se intari si mai tare. Éra in specialu pentru noi romanii ar fi de doritu ca si noi se ne interesám totu mai tare de causele nóstre bisericesci, cari de odata suntulu si nationale; ca consolidandu-ne se fimu si noi ascultati si respectati. Nu scimu ce va aduce viitorulu si dreptaceea precum usioru potemu vedé: n'avemu ce nadajdui in boieri, in fiii ómeniloru, — ci tóte poterile se ni le intr'unimu in noi insíne, cáci timpurile grele suntulu. C. G.

Neajunsurile podgoreniloru.

Erau vremuri, când pe aici éra darulu si binecuvéntarea lui Dumnedieu: la siesu se faceau bucate, de si cam putiene, in urm'a relei lucrári a pamentului, dar totusi de ajunsu pentru sustienerea familiei; ér de alta parte délulu au adusu unu venitu numai cá se póte de bunu, unu venitu, care uu-lu au locuitorii, cari locuescu in alte

párti. Si vremurile acestea apoi au hotaritu modulu de cugetare si lucrare alu acestui poporu.

Esistinti'a lui éra asigurata. Pana tómn'a târdiu si primavér'a de timpuriu erau ocupati cu lucrulu délului, castigandu-si frumosi bani. Eráu ocupati peste masura. cu lucrulu délului asia, ca lucrarea pamentului éra cu totul negligata. Éra acést'a se marginea numai la castigarea bucatelorulu necesarie pentru sustienerea familiei, cáci de vëndutu nici vorba nu éra. Va se dica, délulu éra isvorulu principalu de venitu, éra siesulu numai lateralu.

Timpulu acél'a inse, dupa cum am disu, au hotaritu modulu loru de gandire. Fiindu ei odata siguri de esistinti'a loru, nu si-'or mai framentatu capulu cu cugetulu de a-si mai astringe nesce avere, a pune la o parte din cele castigate pentru alte vremuri. Cei mai multi ce astringeau, acéi'a si pradau, pentrucá; in ori ce casu, délulu li-asigurá traiulu vietii. Odata, in urm'a vremiloru, statorindu-se modulu de gandire astfelulu, vedemu, cá in acelea vremuri n'au prea fost desvoltatu simtiulu de emulare in ale astréngerii de avere. Dovéda e, cá de si erau nesce vremuri fórte bune pentru podgoreni, totusi fórte putieni, de tot putieni au dintre ei putienica avere. Apoi si acést'a avere, la cei mai multi, consista din unu darabu de vie, deóre-ce pamenturile, nepricepandu-se a-le lucrá si neaducendu-li folosu cá si délulu, le-or vendutu pe langa unu pretiu bagatelu nemtiloru, cari locuescu in apropierea loru.

Tot vremurile acestea au hotaritu si modulu de lucrare. Lucru éra multu asia, cá de multe-ori proprietariulu respectivulu nu avea de ajunsu bratielu necesarie, pentru a-si ispraví lucrulu la vremea s'a. In astfelulu de imprejurári éra silitu a face tot felulu de favoruri lucratoriloru: a li dá beutura mai multa, plata mai buna si a li reduce órele de lucru. De sine se intielege apoi, cá si lucru trebuea se mérga cam de claca, cáci déca 'si-permitea proprietariulu a-i constréngé mai tare, mane nu mái capeté pe nime. Urmarea e, cá au esitu din ei nesce ómeni molatici de lucru. Si nu éra nemica, déca si adi ar fi vremurile cele vechi. Acestea inse s'au schimbatu cu totul de când nenorocit'a ast'a de filoxera au nimicitu vile, isvorulu loru de venitu. Prin acést'a, in urm'a modulu loru de gandire si cugetare, au ajunsu între nesce imprejurári cu totululu critice. Isvorulu de venitu au secatu cu totululu, se-si lucre pamentulu, care-lu are, nu se pricepe, si nici nu e dedatu cu modulu de lucrare, care se recere dela unu plugariu, dările se inmultiescu din di in di si nu póte se-le platésca, cá n'are de unde; acelea inse trebue platite si asia apoi iá refugiulu la imprumuturi cu camete mari, cea ce-lu ruinéza cu totululu, — si vinde si cea din urma avere, ce bietu mai are, neamtiulu. De aici apoi spargerea de capu cu emigrarea in tieri straine.

Inprejurárilu sunt critice si cu atât mai critice, cu cá modulu de lucrare si cugetare, intr'o comuna, nu se póte schimbá intr'o singura di, ci trebue ani la medlocu si mai alesu la ai nostrii, cari sunt indereptu in cultura. Éra pana atunci, partea cea mai mare dintre ei, vor re-

manea ómeni seraci. Cáci ce e de facutu? Acést'a e o întrebare, la care omulu, de o cam data, cu greu va po-
tea raspunde.

Invetiatoriulu.

D I V E R S E.

* **Deputati congressuali.** La cele publicate in
numeralu trecutú adaogemu, ca deputati congressuali preo-
tiesci s'au alesu in cercurile Halmagiu-Buteni: par. Ioanu
Groz'a, protopresviteru; in cercurile Chisineu-Giul'a: par.
Vasiliu Mangr'a, profesoru la seminariulu diecesanu; in
cercurile Chiseteu-Birchisiu: Georgiu Cretiunescu, proto-
presviteru; in cercurile Oradea-mare-Pestesiú: Ieroteiu
Belesiu, vicariu episcopescu; in cercurile Tinc'a-Beliu:
par. Petru Suciú, protopresviteru; ér deputati mireni in
districtulu consistoriului din Oradea-mare s'au alesu, in
cerculu Oradea-mare: Nicolau Zigre, advocatu si secreta-
riu consistorialu; in cerculu Tinc'a: dlu Dr. Ioanu Bun'a;
in cerculu Pestesiú: dlu Ioanu Papp, notariu comitatensu.

* **Parastasu.** Astadi se va oficiá in biseric'a ca-
tedrala din Aradu uuú parastasu pentru odichn'a sufl-
tului fericitului Archiepiscopu si Metropolitu Andreiu
baronu de Siagun'a.

† **Necrologu.** Anunciám cu inim'a infranta de du-
rere, ca unu vrednicu confrate alu nostru, preotulu Ge-
orgiu Cosm'a, din Homorogu a incetat din viétia,
neconsolabil'a s'a familia, comun'a bisericésca Homorogu
si pré noi toti, cari l'am stimat si iubit.

Depunend o lacrima de durere pre mormentulu de-
functului rogám pre Ddiéu, cá pre famili'a in doliu se-o
consoleze, ér sufletulu reposatului se-lu asieze cu dreptii!

Anunciulu funebru suna in urmatoriulu modu:

Mari'a Cosm'a nasc. Papp ca socia, Virgilu, Gav-
rilu, Aureli'a si Georgiu ca fii, Gavrilu Cosm'a sen. ca
tata, Vasiliu Papp protopresviteru gr. or. in Beiusiu cu
soci'a Antiti'a nasc. Dringou si familia ca socheru, Mihailu
Cosm'a subnot. in Beiusiu cu soci'a, Mart'a Pantea nasc.
Cosm'a si famili'a, veduva Mari'a Valtner cu familia si
Gavrilu Cosm'a jun. cand. de adv. ca frati respective so-
rori, nepote, cumnati si cumnate, unchi si unchioe, veri
si verisióre in numele loru si a nenumaratelu rudenii
anuntia incetarea din viétia in urm'a unui morbu inde-
lungatu si plinu de suferentie a iubitului si neuitatului
sociu, tata, fiu si frate *Georgiu Cosm'a*, preotu gr. or.
in O.-Homorogu, intemplata in 9 Dec. st. n. la 1/2 12 óre
a. m. in a 33 anu a vietiei si a 9-lea anu a fericitei ca-
satoriei. Astrucarea osementelu defunctului se va in-
templá Joi in 11 a lunei c. st. n. la 10 óre a. m. dupa
ritulu bisericeii gr. or. rom. in cimiteriulu din locu. Fie-i
tierina usióra si memoria binecuventata!

C O N C U R S E.

Pentru parochi'a de class'a a II-a din **Sebisiu**, in
protopresviteratulu Buteniloru, devenita vacanta prin tre-
cerea din viétia a adormitului parochu Simeonu Tomutia,

— prin acést'a se escrie concursu pana la **30. Decemvre**
a. o in carea di va fi si alegerea.

Venitele incopciate cu acést'a parochia sunt: a) fo-
losirea unei sessiuni de pamentu aratoriu de class'a II;
b) folosirea unui intravilanu; c) biru si stolele indatinat
dela 150 case; d) alte accidentii, cari tóte computate la
olalta — se radica la sum'a de 640 fl.

Recurentii sub durat'a concursului se vor presentá
vre-odata la biseric'a din locu spre a se face cunoscutu
poporului, éra recursele le vor substerne pe calea oficiu-
lui protopresviteralu din Buteni (Butyin).

Sebisiu (Boros-Sebes), la 25. Noemvre 1890.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea mea: **CONSTANTINU GURBANU**, m. p. prot.

—□—

Din lips'a de recurrenti, nepotendu-se tiené alegerea
de preotu pentru parochi'a vacanta din comun'a **Dorgosiu**,
(protop. Lipovei) publicata pe 4/16. Noemvre a. c. prin
acést'a se escrie de nou concursu.

Emolumintele impreunate cu acést'a parochia sunt:

- 1) Un'a sessiune de pamentu
- 2) Birulu preotiescu dela 150 case.
- 3) Stol'a usuata.
- 4) Unu intravilanu parochialu.
- 5) Venitulu, biru si stol'a dela fili'a Mészdorgosiu.

Aceste emoluminte computate in bani dau unu ve-
nitu anualu siguru de 500 fl. v. a.

Alegendulu preotu e indatoratu conform §-lui 8 din
Regulamentu a dá jumetate din venitulu parochialu orfa-
niloru remasi de reposatulu preotu Vasilie Cismasiu, —
pana la 1 anu dela mórtea acestui'a, adeca pana la 18/30.
Septemvre 1891.

Concurentii pentru acést'a parochia au a-si subcerne
recursele loru adresate comitetului parochialu si instruite
conform prescriului Statutulu organicu si regulamentulu
pentru parochii — subsemnatului protopresviteru in B.-
Lippa — pana la terminulu sus aretatu; precum si a-se
presentá in vre-o Dumineca séu serbatóre in Sft'a biseric'a,
din Dorgosiu, spre a-si aretá desteritatea in cele rituale.

Terminulu de alegere se va publicá prin concernin-
tele protopresviteru, dupa insinuarea recurrentiloru.

Dorgosiu, la 4/16. Noemvre 1890.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **VOICU HAMSEA**, m. p. pro-
topresviteru.

—□—

In urm'a ordinatiunei Venerabilului Consistoriu gr.
or. oradanu dto 8/20. Octomvre a. c. Nr. 930. B. pen-
tru deplinirea postulu I-mu preotiescu din **S. Nicolaulu-**
rom., (prot. Tincei) ocupatu pana acum de preotulu Ni-
colau Boitiu, se escrie concursu cu terminu de ale-
gere pe **20. Decemvre a. c. st. v.** pe langa jumetate din
intregulu beneficiu parochialu care jumetate dá o dota-
tiune pretiuita in 800 fl. si consta din pamentu, biru, stole,
si alte accidentii, — observandu-se cá alegendulu, — in
cát dupa regulamentulu pentru parochii n'ar avé dreptu
la cas'a parochiala, — se va ingriji insusi de cortelu.

Competentii vor avé a dovedí cualificatiune pentru
parochiile de clas'a I., éra recursele adresate comitetului
parochialu, vor fi de a se tramite subscriului protopres-
viteru in Cef'a (Cséffa) in terminu de 30 dile dela
prim'a publicare.

S. Nicolaulu-rom., 1/13. Noemvre 1890.

Comitetulu parochialu.

prin: *Iosif Vess'a*, m. p.
protopresv. Tincei.